

**REGIONTEATER VÄST
EN ARBETSPLATS –
MÅNGA YRKESROLLER**

REGIONTEATER VÄST

INNEHÅLL

INLEDNING	1
REGIONTEATER VÄST – EN ARBETSPLATS MÅNGA YRKESROLLER	2
DRAMATIKER OCH DRAMATURG	3
REGISSÖR OCH SKÅDESPELARE	4
KOREOGRAF, DANSARE OCH MUSIKER	5
SCENOGRAF, SNICKARE, SMED OCH MÅLARE	6
KOSTYMÖR, SÖMMERSKA OCH PATINERARE	7
MASKÖR, PERUKMAKARE OCH SMINKÖS	8
ATTRIBUTMAKARE OCH REKVISITÖR	9
LJUDTEKNIKER, LJUSSÄTTARE, LJUSTEKNIKER OCH SCENTEKNIKER	10
RECEPTIONIST FÖRESTÄLLNINGSVÄRD, VAKTMÄSTARE, LOKALVÅRDARE OCH TILLFÄLLIGT ANSTÄLLDA	11
PRODUCENT, MARKNADSFÖRARE OCH SÄLJARE	12
EKONOM, CONTROLLER OCH LÖNEADMINISTRATÖR	13
TEATERCHEF, KONSTNÄRLIGA LEDARE, VD OCH STYRELSE	14
EN TURNERANDE REGIONTEATER	15
UDDEVALLASCENENS LOKALER	16
BORÅSCENENS LOKALER	17

INLEDNING

Detta studiematerial är tänkt som ett komplement till studiebesök, föreställning eller annan verksamhet kopplad till Regionteater Väst. Här beskrivs yrkesgrupper och berättas om vardagen på den turnerande regionteatern.

Inom Regionteater Väst ryms två teatrar: Uddevallascenen och Boråsscenen. Uddevallascenen gör främst teaterproduktioner för ungdom och vuxna. Den andra teatern är det Boråsscenen med lokaler i Borås och där görs produktioner främst för skola och barn. Men i Borås finns också Boråsscensens Dansensemble vars dansproduktioner oftast riktar sig till barn, men ibland också till vuxna.

Målgruppen för studiematerialet är grundskola och gymnasium och syftet är att ge en fördjupning i hur det är att arbeta med professionell teater.

Idén till den här texten är Kirsti V. Schakonats. I samarbete med representanter för de olika yrkesgrupperna har hon tagit fram detta studiematerial. Sedan första versionen 2004 har den uppdaterats och redigerats flera gånger. Nu senast våren 2008.

Vi önskar dig intressant läsning och kluriga, tankvärda uppgifter!

REGIONTEATER VÄST – EN ARBETSPLATS

Skådespelaren är den yrkesgrupp vi främst förknippar teateryrket. Det är skådespelaren som "är teaterns ansikte utåt". Men bakom skådespelarna finns många andra personer och yrkesgrupper som hjälps åt att skapa en teaterproduktion. Här kommer vi att berätta om alla yrken på teatern och i viss mån inom dansen. Vi beskriver också hur en dag på turné kan se ut.

På teatern varierar antalet anställda beroende på vilken **pjäs** man spelar/**sätter upp**. Till exempel när Uddevallascenen gjorde Sandor Slash Ida (2004) fanns det 32 verk-samma personer under själva "tillverkningsperioden"/ **repetitionsperioden**. Det var personer med yrkestitlar som rekvisitör, koreograf, attributmakare, kostymör, scenograf med flera. På scenen arbetade nio skådespelare med att gestalta berättelsen.

När sedan **föreställningen/produktionen** Sandor Slash Ida var klar och turnerade till olika orter i regionen, var det omkring 14 personer som åkte med på turnén. Det var skådespelarna, rekvisitören, ljus teknikern, ljudteknikern, projektionsteknikern och bussföraren (oftast någon tekniker) och bygghjälp till scen och publikplatser. Men i teaterhuset i Uddevalla finns många kvar som inte följer med på turné.

I teaterhusen i Borås och Uddevalla finns de som sköter allt annat som sig bör på en teater. Till exempel måste scenkläderna tvättas när turnégänget kommer tillbaka och nästa pjäs uppsättning ska planeras och säljas. Ungefär 10 personer arbetar dagligen på respektive teaterhus.

Men stopp nu lite, vad var det nu för yrken/yrkestitlar och vad gör dom egentligen? Hädanefter kommer det att vimla av obekanta ord i texten, så när det står ett / mellan orden betyder det att orden betyder ungefär samma sak. De **svärtade** orden är de orden vi oftast använder på teatern.

BRA ATT VETA

Det kan finnas många ord för ungefär samma sak. Exempelvis en teaterföreställning kallar vi här också för en **produktion**, en **uppsättning**, ett **teaterstycke** och en **pjäs**.

Och nu ger vi oss i kast med yrkesgrupperna...

DRAMATIKER OCH DRAMATURG

Den som har skrivit en pjäs kallas **dramatiker**. Dramatikern kan också vara en vanlig författare (skriva romaner, dikter mm) eller en som skriver för film. Men det finns dramatiker som nästan endast skriver **pjäser/teatermanus** (förr **teatermanuskript**). Det speciella med teatermanus är att det bara är **replikerna** som skrivs. Det som händer under tiden skådespelaren säger sin replik eller det som händer mellan replikerna är upp till regissör och skådespelare att fylla i.

Ibland beställer teatern en pjäs från en dramatiker. Teatern vill kanske att pjäsen ska handla om något speciellt ämne eller att hon/han ska dramatisera en bok. Men oftast skriver dramatikern en pjäs utifrån helt egna tankar och idéer. Ett **teaterförlag** tar hand manuset och sprider det ut till teatrar, teaterchefer och skådespelare. En dramatiker som har gjort en omtyckt pjäs blir ofta uppringd av teatrar och ombedd att skriva för den teatern.

En **dramaturg** är en person som bearbetar pjästexten. När en ensemble ska börja arbeta med ett teatermanus behöver man oftast anpassa det. Exempelvis behöver man kanske stryka textdelar, byta ut en pojkmansroll till en flick/kvinnoroll eller sätta texten i en annan tid än den är skriven i. Då är det dramaturgen som ändrar i texten och ser till att det plötsligt inte blir konstigt i berättelsen/**dramaturgin** som en följd av ändringen. Dramaturgen läser många pjäser och föreslår för teaterchefen vilka pjäser som kan vara lämpliga att välja. Somliga dramaturger arbetar också som dramatiker.

För en teater som arbetar mycket med **nyskriven dramatik** (vilket Regionteater Väst gör) är det extra viktigt med dramaturgarbetet. Då har ingen provat teatertexten förut! Man kallar en sån teateruppsättning för en **urpremiär** eller **uruppförande**. Den spelas för allra första gången.

Prova på

>> Skriv 5 -10 repliker åt en eller två personer och be några klasskamrater spela upp replikerna.

>> Blev uppspelet som du som du tänkt dig?

>> Uttalade de replikerna med den innebörd du tänkt dig?

>> Tolkade ni replikerna olika?

>> Hur många olika sätt skulle man kunna spela upp replikerna på?

Om Shakespeares *Romeo och Julia* skulle utspela sig idag, på 2000-talet, hur skulle den göras då? Finns det kärlek idag där de involverade familjerna inte skulle uppskatta en förälskelse mellan två ungdomar?

REGISSÖR OCH SKÅDESPELARE

Regissören är den som har idén och visionen med hur en pjäs ska tolkas och göras. Hon/han är både arbetsledare och konstnär. Hon/han planerar hur pjäsen ska tränas in/**repeteras** och "ger skådespelarna regi" vilket betyder att tala om för skådespelargruppen/**ensemblen** hur de ska vara och röra sig på scen. Tillsammans skapar de **scenerier**. När scenerierna är lagda och färdiga betyder det att skådespelarna rör sig på scen och säger sina **repliker** på nästan exakt samma ställe och sätt varje gång.

När föreställningen är färdig och det varit **premiär** så är regissörens arbete färdigt. Det är dags för henne/honom att ta sig an en annan pjäs, andra skådespelare, kanske på någon annan teater.

Skådespelaren arbetar med att tolka och gestalta en personlighet/ **rollkaraktär** d v s tänka sig in i hur en person tänker, fungerar, reagerar, rör sig och känner. Skådespelaren följer regissörens anvisningar, men hjälper till att skapa intressanta situationer av det som ska gestaltas på scen. Ofta är skådespelaren utvald av regissören just för att hon/han har ett speciellt sätt att vara på scen. Skådespelarna och regissören arbetar väldigt nära varandra i repetitionsarbetet – ett tagande och givande.

Skådespelarens arbetsredskap är "hela sitt jag" kroppen, talet, scenutstråling och naturligtvis en kunskap i **gestaltningstekniker**. Därför är det viktigt att de tränar och håller sig i form. **Skådespelares dagliga träning** kan bestå i röstträning, fysisk/rörelseträning och improvisationsteknik.

Prova på

Vi tipsar om följande pjäsböcker för barn och unga:

>> Barnens pjäsbok, en antologi sammanställd av Siv och Gertrud Widerberg.

Teatertexter att spelas av och för barn i många åldrar. En bok för alla, 1997

>> Spela pjäser, 10 dramatiker skriver för unga skådespelare. Bonniers Juniorförlag, 1990

>> Spela flera pjäser, 11 dramatiker skriver för unga skådespelare. Bonniers Juniorförlag, 1992

KOREOGRAF, DANSARE OCH MUSIKER

Koreografen är den som skapar en dansföreställning/en **danskoreografi** och ansvarar för hur dansen ska se ut och vad den ska uttrycka. Hon/han är både arbetsledare och konstnär, d v s planerar **repetitioner** och visar hur dansarna/**dansensemblen** ska röra sig och vad de ska uttrycka och på scen. När de repeterat färdigt gör dansarna sina rörelser på samma sätt och på samma ställe i föreställningen varje gång.

När **dansverket** är färdigt och visats första gången/haft **premiär**, så är också koreografens arbete färdigt. En koreograf kan vara produktionsanställd på en teater eller en opera, men hon/han kan också ha ett eget **danskompani** med egna anställda dansare.

Ett vant öga kan oftast se vem som koreograferat ett visst dansstycke. Varje koreograf utvecklar ett eget rörelseuttryck, en egen rytm, en egen puls i sina dansverk. Dans som skapas idag kallas för **nutida dans** eller **modern dans** och kan jämföras med klassiska baletter som exempelvis *Svansjön*. Men *Svansjön* kan man också göra i en nutida tolkning d v s göra den på ett modernt sätt.

Koreografen arbetar ofta ihop med en **musiker**. Musik och dans förstärker varandra. Ofta skapas både nya musikstycken och nya dansverk samtidigt. Så väl i dansföreställningar som i teaterföreställningar finns musik. Ibland t o m agerar musikerna tillsammans med skådespelarna på scen. Ibland är musikstyckena inspelade på ljudband. Musiken förstärker stämningar och händelser.

Dansarens arbetsredskap är hennes/hans kropp och de genomgår flera års teknikträning vid danshögskola. Dansaren följer koreografens anvisningar, men hjälper till att skapa intressanta situationer av det som ska uttryckas på scen. Dansaren och koreografen arbetar nära varandra i repetitionsarbetet – ett tagande och givande för att nå ett bra resultat.

En dansare måste hålla sin kropp i form och därför är **daglig fysisk träning**, eller s k **klass** nödvändig.

Prova på

>> Gör en rörelse med handen (eller med hela kroppen) som uttrycker ett känslotillstånd, exempelvis ilska eller glädje.

>> Gör en "rolig" rörelse. Gör en "tråkig" rörelse.

>> Kan man göra en rolig respektive tråkig rörelse?

>> Vilket musikinstrument skapar sorgliga respektive glädjefyllda toner?

SCENOGRAF, SNICKARE OCH SMED

Scenografen är den person som har idén om hur scenbilden/**scenografin** ska se ut. När scenografen tänkt färdigt och gjort skisser så gör hon/han en skalenlig **scenografimodell** – en miniscenbild. Den kan regissör och andra inblandade diskutera kring. Ibland är det också scenografen som bestämmer hur kläderna/**kostymerna** ska se ut.

Vad en scenograf har att fundera över är sådant som i vilken tid uppsättningen utspelar sig och hur scenen då ska se ut? Ska det som publiken ser vara riktiga saker eller ska publiken bara ana vad det är för något? (Istället för en hel säng kanske bara ett täcke och en kudde.) Vad måste finnas med i scenografin? (d v s sådant som står skrivet i repliker och scenanvisningar.) Hur gör man scenografi så att det går lätt att packa upp och ner då man är på turné. Vilken stämning ska scenografin berätta? Exempelvis: luftig och ljuv eller instängdhet och tyngd, eller något annat?

Snickaren bygger sedan **kulisserna** med hjälp av scenografimodellen och skisser. Hon/han tillverkar allt som behövs i trä till scenografin/**dekoren**, som sedan målas. Ibland behöver man också tillverka delar i metall och då kontaktas en **smed**. Gemensamt för snickaren, smeden och **målaren** (eller **dekormålare**) är att de har stor kunskap om det material de arbetar i. De vet hur man uppnår en viss effekt med materialet; hur man med färg skapar "himmelsblå vårlyster", hur man i tunt trä skapar en "tjock tung cementvägg" och hur man i metall skapar en del som ser "plastlätt" ut.

Den färdiga scenografin sätts samman, del för del, i en stor montagehall. När den är färdig flyttas den in till repetitionsscenen så att skådespelarna kan börja repetera i den och använda allt "på riktigt".

Scenografens arbete är färdigt då föreställningen haft premiär. Snickaren, målaren och smeden är antingen tillsvidareanställda eller får betalt för att göra vissa arbetsuppgifter.

Prova på

>> Hur kan en trappa se ut som innehåller: fiolförvaring, låda för anteckningsblock, kök, sängkammare och badrum?

>> Hur kan man måla en träskiva så att den ser ut som en rostig plåtbit?

>> Tänk ut eller rita en skiss på en stor tapetserad vägg (3 m hög och 2 m bred) som går att vika ihop i två delar. Den ska dessutom stå stadigt.

ATTRIBUTMAKARE OCH REKVISITÖR

En **attributmakare** tillverkar de saker och ting som behövs till en uppsättning, men som inte kan köpas eller inte kan användas i sitt vanliga tillstånd. Exempelvis en pizza eller en tårta kan vara besvärliga att hantera på scen, att transportera och att hållas färsk. Därför tillverkar attributmakaren en ersättning/**ett attribut** som ser naturtroget ut. Exempelvis är en riktig stor sten för tung för skådespelarna att bära och för tung att ha med sig på turné. Då kan man istället tillverka en sten av frigolit. Den målas och görs identiskt lik en riktig sten. Sedan får skådespelarna låtsas att de bär en tung sten.

I en av Uddevallascenens föreställningar skulle en snigel komma gåendes över scen-golvet med ett brev. En riktig snigel hade inte fungerat ... eller hur? Istället tillverkades en lite större snigel i latexmaterial (en slags gummi) så att först och främst alla i publiken kunde se den. Sedan försågs den med hjul, så att den kom fram i tid(!) och så kunde man stoppa in ett brev i dess mun.

På scenen behöver oftast skådespelarna använda saker/**rekvisita**. Om pjäsen utspelar sig på 1950-talet måste man hitta sådana saker som man hade på den tiden. Exempelvis fanns inte mjölkpaket då, utan man köpte mjölk i speciella glasflaskor som levererades vid dörren av mjölkbudet (!). En **rekvisitör** letar upp, köper in eller lånar de saker som behövs till en pjäs. Rekvisitan kan dessutom behöva lagas och skötas om under turnén och det görs oftast av rekvisitören.

Prova på

>> Hur kan man göra om en skådespelare ska kunna bära omkring och svänga runt med en bricka utan att vara rädd för att det som finns på ska ramla av? På brickan ska finnas fyra glas (på fot), servetter och en godisskål. Det får inte vara tungt att bära.

>> Vad står på frukostbordet i en fransk bondfamilj på 1600-talet? Dels porslinet, dels maten.

>> Vad står på middagsbordet i en svensk medelklassfamilj på 1940-talet? Dels porslinet, dels maten.

KOSTYMFÖR, SÖMMERSKA OCH PATINERARE

Kostymören (även **kostymtecknare**) är den som tänker ut hur kläder/**kostym** ska se ut till en föreställning. Ibland är det scenografen som bestämmer hur kostymerna ska se ut. Vissa teaterföreställningar berättar om nutid och då behöver man inte se nya kläder utan kostymören handlar in de klädesplagg som behövs i vanliga affärer. Men andra pjäser kan utspela sig i en helt annan tid eller i en fantasivärld och då behöver man tillverka/**sy upp** kostymerna på teatern.

Kostymören ritar en **kostymskiss** där hennes/hans idé blir synlig för regissören och övriga. Man diskuterar val av tyg för att få fram en viss form på kostymen. Mönster görs, tyget klipps till (ibland av en person som kallas **tillskärare**) och **sömmerskan** syr sedan upp kostymerna.

I pjäsen kanske **karaktärerna** och kostymerna ska vara smutsiga och slitna. Då måste de nysydda eller nyinköpta kläderna slitas. Det kallas *att patinera* och det görs av **patineraren** eller av kostymören. Man använder olika saker och ting som kan slita kläder exempelvis rivjärn, sandpapper eller bränner hål (!).

Om en skådespelare ska spela ett djur så använder man oftast inte en hel djurdräkt. Istället antyder man/**symboliserar** med små ting/**attribut** eller **tecken**. Exempelvis om någon ska spela en höna så räcker det med några fjädrar som antyder höna. Kanske skådespelaren också gör en rörelse som är typisk för en höna; knycker med nacken på ett "hönsliknande" sätt... På så sätt blir hönan mer intressant för publiken och man kan ge hönan en personlighet på ett roligare sätt än med en redan färdigsydd "hön-dräkt".

Prova på

>> Tänk ut ett attribut/tecken/sak som antyder/symboliserar ett djur eller ett yrke, en plats eller en stämning. Låt övriga gissa vad det symboliserar och diskutera sedan hur "man läser tecknen"/hur man tänker när man ser en sak, vad man associerar till.

>> Leta historiska kläder. Vilka samhällsklasser är lättast att hitta bilder på från 1600-talet? Leta efter exempelvis "en murare" från olika tidsåldrar.

MASKÖR, PERUKMAKARE OCH SMINKÖS

Oftast tänker du inte på att skådespelarna är sminkade, men det är dom alltid. Det starka ljuset gör att man måste lägga på smink så att inte ansiktet blänker eller blir otydligt. På TV ser man ibland människor som är osminkade. Exempelvis vid en oförberedd intervju på stan, där pannor och näsor blänker och de blir vita i ansiktet. Men i ett TV-program som är inspelat i en studio, ser man nästan aldrig någon blank panna (!), för där är de alltid pudersminkade.

Sminkösen är specialist på att "TV-sminka" d v s sminka så att det inte syns, men ändå gör att vi upplever ansiktena naturliga. Men på teatern är det vanligast att man har en **maskör** anställd. Hon/han kan, utöver att sminka, också föråldra och föryngrar en människa eller skådespelare och göra kraftiga och överdrivna så kallade **karak-tärssminkningar**.

Maskören gör, som man hör i ordet, **mask** som täcker delar av- eller hela ansiktet. När det inte är en hel mask kan det vara skådespelarens näsa, haka eller öron som förändras. Tänder kan se utslagna ut. Ärr och sår kan maskören få att se riktiga ut och ögonfärgen kan förändras med hjälp av färgande ögonlinser. Glasögon, smycken och spännen är också maskörens arbetsområde. Ibland görs tillägg till skådespelarens eget hår, exempelvis en hästsvans till en korthårig person. Maskören gör frisyrier både i riktigt hår och på peruker.

Men när en riktig peruk ska tillverkas då kontaktas en **perukmakare**. Håret som används är oftast riktigt människohår. (Så har du riktigt långt hår kan du sälja det!) Man använder också lin, buffelhår och ibland tagel (hästman). Det tar cirka fyra dagar att gör en hel peruk. Perukmakaren tillverkar också mustasch, skägg och topé.

Prova på

>> Hur kommer du att se ut som gammal? För att få en liten aning om det så skrynkla ihop ansiktet och fylla i med sminkpenna de rynkor/streck som blir naturligt. Sedan tänker du dig att ditt ansikte dras nedåt (jordens dragningskraft!) och lägg svagt vitt på de delar som kommer att "hänga nedåt eller bukta ut" exempelvis ovanför ögonen och kindernas nedre del. Tänk dig också att din näsa och dina öron är något större. (öron och näsa växer nästan hela människans liv..!)

OBS! Använd alltid allergitestat vattenbaserat smink, sådant som går att tvätta bort med tvål och vatten.

LJUDTEKNIKER, LJUSSÄTTARE, LJUSTEKNIKER OCH SCENTEKNIKER

I en ljudstudio skapar **ljudteknikern** de ljudeffekter som behövs i en uppsättning. Man kan köpa CD-skivor med färdiga ljud som exempelvis helikopterljud, fågelsång, havsljud och stadstrafik mm. Men så kan ljudteknikern också skapa egna ljud, förvränga dem och få dem att flytta sig från ett ställe i rummet till ett annat. Allt sker med datorernas hjälp. Det finns också en inspelningsstudio där man kan spela in egen musik om så behövs.

Hemma hos dig är det 40 eller 60 watt i glödlamporna. I teaterljus finns det allt från 50 watt till flera 1000 watt! Så det blir varmt på en scen. **Ljussättaren** (förr **belysningsmästare**) avgör tillsammans med regissören och scenografen hur ljuset ska ta sig ut i en uppsättning. Ljuset bestämmer vad publiken ska se och hjälper till att skapa stämning. Olika färger får man genom att sätta **färgat flamsäkert plastfilter** framför ljuset. Man kan skapa olika mönster med hjälp av **"gobos"**, exempelvis lövverk och stjärnor.

Ljusteknikern är den som åker med turnén och **"kör"** ljuset under föreställningen. Alla ljuseffekter ligger oftast inprogrammerade i ett **ljusbord** som är en slags dator specialgjort för just ljusscheman.

Ibland behövs en stark ljuskägla som följer en skådespelare/**"en följespot"** och den måste skötas av en person. Skådespelarna rör sig enligt samma scenerier varje gång; men eftersom teater görs "här och nu" av levande människor inför en levande publik, finns det alltid små förskjutningar i rörelser och händelser. En dator skulle ju exempelvis inte stanna ljuset om en skådespelare plötsligt behövde vänta ut långa applåder...

Scentekniker är ett samlingsnamn för dem som arbetar med teknik på scen. Scentekniker kan också vara en anställd som är specialiserad på en särskild scen och dess teknik.

Prova på

>> Vilken färg på ljuset skulle du använda för att skapa en lugn och varm stämning? Vilket ljud skulle du lägga till?

>> Gör tvärtom. Vilken färg skulle du använda för att skapa en aggressiv och kall stämning? Vilket ljud skulle du komplettera med?

PRODUCENT, MARKNADSFÖRARE OCH SÄLJARE

Producenten är den som tillsammans med regissören har ansvaret för att en teaterföreställning blir klar i tid. Hon/han lägger upp en **tidsplan**, gör en ekonomisk planering/**budget** och håller koll på att allt och alla blir klara i tid. Man kan säga att producenten är regissörens "högra hand" under arbetet och teaterchefens "garanti" för att en uppsättning blir klar som det är tänkt.

Marknadsföraren och **säljaren** planerar hur en föreställning ska säljas och tar fram informationsmaterial: affischer, "flyers" (små informationskort), programblad och annonser. Tidningar och TV bjuds in för att göra reportage. Informatören besöker arrangörer och berättar vad teatern gör och vilka föreställningar man kan se eller köpa. Idag har nästan varje teater en webbplats där man kan hämta information, exempelvis www.regionteatervast.se som är Regionteater Väst webbsida. Den sköter oftast marknadsföraren eller informatören om.

Prova på

>> Bestäm **premiärdatum** och antalet andra föreställningar för er egen pjäs.

>> Bestäm vilken publik/**målgruppen** och hur många biljetter ni behöver sälja.

>> Gör en **tidsplan** för när ni ska, börja repetera, börja tillverka kostym, scenografi mm, börja sälja biljetter och hur ni ska avsluta (städa upp och ta bort allt) och träffas för att prata om hur det fungerat **utvärdera**. Bestäm också vem som gör vad.

Saker till pjäsen (ex. kostym, rekvisita, smink)	-	kr
Marknadsföring (ex. affischer, program, biljetter)	-	kr
Till scenen (kulisser, publikplatser)	-	kr
(Spellokal ... gratis?)	-	kr
Övrigt (ex. fika, saft/cider till premiären)	-	kr
Beräknade inkomster på biljetter	+	kr
Summa	+ -	kr

>> Gör en affisch och ett programblad till pjäsen. Vilken information behöver finnas på en affisch och i ett programblad?

EKONOM, CONTROLLER OCH LÖNEADMINISTRATÖR

Ekonomien/ekonomichefen eller **controllern** (förr också **kamrer**) på teatern har ansvaret för att alla pengar sköts på rätt sätt. Alla teaterns ekonomiska händelser bokförs (registreras): moms (skatt) och de anställdas pensioner ska betalas in till staten. Ingående fakturor (räkningar) ska betalas och utgående fakturor (sådan som ska betalas in till teatern från andra), exempelvis föreställningar som arrangörer har köpt, ska skickas och registreras. Avtal och andra ekonomiska ordningar i bolaget ska kollas.

Varje år görs en verksamhetsbudget och en ansökan till bidragsgivarna. Teatern visar hur den tänkt använda bidragen/pengarna och motiverar sin verksamhet. Årligen redovisar kontrollern/ekonomiansvarig också hur bidragen har använts och hon/han gör ett sk bokslut. Man går igenom alla ekonomiska händelser under året och då ska räkenskaperna stämma till punkt och pricka, på varje krona och öre.

Beroende av hur stor omsättning en teater har (hur mycket pengar som strömmar genom bolaget) avgörs hur många personer/tjänster som ska arbeta med ekonomin. Deras inbördes arbetsuppgifter kan variera. På mindre teatrar har man kanske bara en person som arbetar med alltihop, medan man på större teatrar har flera personer som sköter varsitt område inom ekonomin.

Att fundera på

>> På vilka andra arbetsplatser finns dessa yrken?

>> Vad tror du är den svåraste respektive den lättaste arbetsuppgifterna för dessa yrkespersoner på en teater?

RECEPTIONIST, FÖRESTÄLLNINGSVÄRD, VAKTMÄSTARE, LOKALVÅRDARE OCH TILLFÄLLIGT ANSTÄLLDA

Receptionisten tar emot biljettbokningar och svarar i telefon. Arbetsuppgifterna varierar mellan olika teatrar. Hon/han är, liksom skådespelaren, teaterns "ansikte utåt" och träffar många teaterbesökare.

På somliga teatrar har man **föreställningsvärdar**. De tar emot biljetter och visar publiken tillrätta och arbetar nästan bara när det är föreställning. De kan vara anställda eller också arbeta på sin fritid, så kallat ideellt arbete. Om de arbetar ideellt får de exempelvis gratisbiljetter till föreställningar.

Teaterlokaler och teaterbussar städas och repareras inte själva, eller hur?

Vaktmästaren ser till att laga och sköta om alla lokaler. Det kan vara dörrar som går sönder eller bokhyllor som behöver flyttas. Vaktmästaren kan också ha hand om den turnerande teaterns bilar och lastbilar. De ska tankas, städas och hållas i gott skick.

Lokalvårdaren ser till att alla golv sopas och alla ytor tvättas, att kontoren hålls dammfria och att toaletterna är fräscha. Lokalvårdaren tvättar dukar till borden och ser till att teatern upplevs ren och fräsch för publik och personal.

På en teater kan det också tillfälligt finnas andra personer och yrkesgrupper, exempelvis en **regiassistent** som hjälper regissören på olika sätt under repetitionsarbetet. En **fotograf** som tar foton på skådespelarna. Dessa foton används sedan till att sätta upp i foajen, ha med i programblad, skicka ut till tidningar och sända till arrangörer och deras marknadsföring. En **kock** kan vara inne tillfälligt då en föreställning också har matservering i pausen. Många ringer och frågar om **praktikantplats** och fungerar det ihop med teaterns övriga verksamhet är de välkomna att hjälpa till. Om något specialnummer ska finnas med i en scen så anlitas en person som kan det, exempelvis en **cirkusartist** eller en **pyrotekniker** (eld och fyrverkeri) med många fler!

Att fundera på

- >> Hur tar man emot publiken för att de ska känna sig välkomna och nyfikna inför föreställningen?
- >> Vad behöver en biljett innehålla för information?
- >> På vilka andra arbetsplatser finns de yrken som är nämnda ovan?

TEATERCHEF, KONSTNÄRLIG LEDARE, VD OCH STYRELSE

Teaterchefen är chef för hela teatern. Det innebär att hon/han ytterst ska leda all verksamhet på teatern och skapa ett system där all personal har en funktion att fylla. Teaterchefen är också den som driver utvecklingsidéer, lägger fram förslag och svarar på frågor inför teaterstyrelsen.

Teaterstyrelsen arbetar inte på teatern. De personer som sitter i styrelsen har andra arbeten och träffas endast på möten tre eller fyra gånger om året. De ser till att teatern drivs och sköts på det sätt som teaterns finansörer tänkt sig. Finansörer till regionteatern Regionteater Väst är Västra Götalandsregionen, Uddevalla kommun och Statens Kulturråd. Ytterst är det alltså skattebetalare (exempelvis föräldrar!) som betalar teatern. Men det finns också teatrar som ägs av enskilda personer (privatägda bolag), så kallade privatteatrar.

Varje aktiebolag (AB) måste ha en VD (verkställande direktör) och ofta är det teaterchefen som också har VD-funktionen. På lite större teatrar kan man ha en person som är VD d v s sköter själva bolaget och en annan person som är teaterchef d v s sköter repertoarbetet.

Oftast är teaterchefen och den konstnärlige ledaren en och samma person och en samma tjänst. På somliga teatrar har man dessa båda uppdelade på två personer. Den konstnärlige ledaren har visioner och idéer om vilka pjäser/vilken repertoar teatern ska ha. Hon/han bestämmer vilken konstnärlig inriktning teatern ska arbeta efter.

Prova på

Du och din klass/dina kompisar ska sätta upp en teaterpjäs. Arbeta med följande frågor:

>> Vad ska din/er teater handla om? – Ska ni göra en egen nyskriven pjäs eller en som redan finns? – Hur mycket pengar behövs och hur ska de fördelas?

>> Hur kan du/ni skaffa dessa pengar? (Vad och med vad ska det göras?)

>> Formulera idén/tanken med ert teaterarbete i tre begripliga och berättande meningar. (Vad ska göras? Varför ska det göras? – Med vilka medel ska det göras?) (Varför, för vem och hur ska det göras?)

>> Hur ska du/ni göra för att alla ska trivas och göra ett bra arbete.

>> Vem ska göra vad? När? Gör en arbetsfördelning. (När och vem ska göra vad?)

REGIONTEATER VÄST – EN TURNERANDE REGIONTEATER

Regionteater Väst är en resande/**turnerande** regionteater vilket innebär att all scenografi, kostymer, ljus, kablar och tross (stativ till ljuset), smink, rekvisita mm måste anpassas så att det kan flyttas runt till olika spelplatser. Man ska lätt kunna packa i och ur sakerna i en skåp- eller lastbil. Scenografin måste exempelvis tillverkas i lättaste tänkbara material och kunna vikas ihop för att inte bli för tungt eller svårt att flytta på. Ibland har man också publikens sittplatser/**gradängssystem** med sig ut till spelplatsen.

Uddevallascenen och Boråsscenen/Regionteater Väst turnerar **i hela Västra Götaland**. Det är ett stort område att resa runt i och många mils resande teater blir det på ett år. Idén bakom den turnerande teatern är att människor ska kunna få se och uppleva bra teater nästan varhelst i regionen de bor. Det är **politiker** som har beslutat att **regionteatern** ska finnas.

De föreställningarna som produceras vid Uddevallascenen eller på Boråsscenen köps in av arrangörer, exempelvis skolor, riksteaterföreningar, kulturföreningar, samlingslokalägare och organisationer på småorter och i städer runt om i regionen. Spellokalerna som turnén kommer till kan variera mellan välutrustade scener, små samlingslokaler och stora, kalla idrottshallar. Men båda teatrarna spelar också på sina egna scener i Borås och Uddevalla.

UDDEVALLASCENENS LOKALER

Uddevallascenens lokaler på Strömstadsvägen i Uddevalla används dels som **tillverknings- och repetitionslokaler**, dels som **gästspelsscen** med barnteater och teater /dansföreställningar från andra teatrar. De egna produktionerna spelas naturligtvis också i det egna teaterhuset. Det hålls också konferenser i lokalerna och teatern arrangerar studiebesök bl a Kul och kusligt i kulisserna för år/åk 5.

I lokalerna kan tillverkas nästan allt som behövs till turnéteater. Det finns **mask- och kostymateljé, färgeri, patinering** och **tvätteri**. Det finns **snickeriverkstad, smedja, ljud- och ljus/belysningsverkstad, måleri, attributverkstad** och dessutom en stor **montagehall** för dekorbygge.

Det finns **två stora scenrum/scener** som kallas "svarta lådor". Det innebär att de har endast några få väl mörkläggningsbara fönster, de är helt svartmålade och saknar fasta sittplatssystem – som stora tomma svarta lådor inuti. Istället för fasta stolsrader används flyttbara publikgradänger. Det finns en **rörelsesal/dansstudio** och intill scenerna finns stora luftiga **loger** med speglar, dusch och bra ljus.

I källaren finns **förråd** för kostym, rekvisita och dekor. När det är studiebesök är dessa avdelningar oftast de mest eftertraktade! Två trappor upp, på andra våning, huserar **administrationen** med kontor, möteslokaler och trycksakstillverkning/förvaring.

Eftersom teaterns uppdrag är att turnera i hela Västra Götaland behövs turnéfordon, bilar och lastbilar. **Garage** finns i nära anslutning till scenerna för att underlätta in- och urlastning.

Men som publik eller besökare kommer du naturligtvis mest i kontakt med **foajén** där reception och ett **café** finns – teaterns och publikens mötesplats!

Uddevallascenen bildades 1991 och hade först tillfälliga lokaler. Men 1994 stod de nybyggda lokalerna klara. De är fortfarande en av regionens bäst utrustade produktionslokaler. Idag ingår Uddevallascenen i Regionteater Väst AB.

BORÅSSCENENS LOKALER

Boråsscenens lokaler på Bryggaregatan i Borås har numera en nybyggd **större scen**, s k "black box", med tillhörande publika utrymmen. Här arrangeras offentliga program som exempelvis barnteater, gästspel och lunchteater. Men teatern innehåller också **tillverknings- och repetitionslokaler** där man tar fram de föreställningar som sedan visas på turné i hela Västra Götalandsregionen.

Utöver den större scenen finns en **repetitionssal** för teaterarbete och en **dansstudio** där Boråsscenens Dansensemble håller till med repetitioner och daglig träning. **Loger** och **pausrum** finns i anslutning.

I lokalerna ovan arrangeras också konferenser och teatern tar emot studiebesök, exempelvis Kul och i kulisserna för år/åk 5.

Följande verkstäder finns i byggnaden: **attribut- och kostymateljé, färgeri, tvätteri** och **maskverkstad**. Det finns **snickeri, måleri, smedja, ljud- och ljus/belysningsverkstad**. Dekorer provbyggs i snickeriet eller repetitionsalen.

I källaren finns **förråd** för kostym, rekvisita och dekor.

På andra våning huserar delar av **administrationen** i kontor, möteslokaler och trycksakstillverkning/förvaring. Den publiknära administrationen håller till på första plan i anslutning till **foajén**.

Boråsscenens barn- och ungdomsteater bildades redan 1977 och var då unik som läns/regionteater med att spela turnerande teater för endast barn och ungdom. Efter ombildningen till stiftelse 1988 tog sig teatern så småningom namnet Boråsscenen. Idag ingår teatern i Regionteater Väst AB.

En milstolpe i teaterns historia är bildandet av en regional dansensemble 1998. Boråsscenens Dansensemble har uppdraget från Västra Götalandsregionen att producera och utveckla turnerande danskonst för barn och ungdom.